

1. Сопoћани, медаљони у олтару

1. Sopoćani, les medaillons dans l'autel

СОПОЋАНСКИ МЕДАЉОНИ

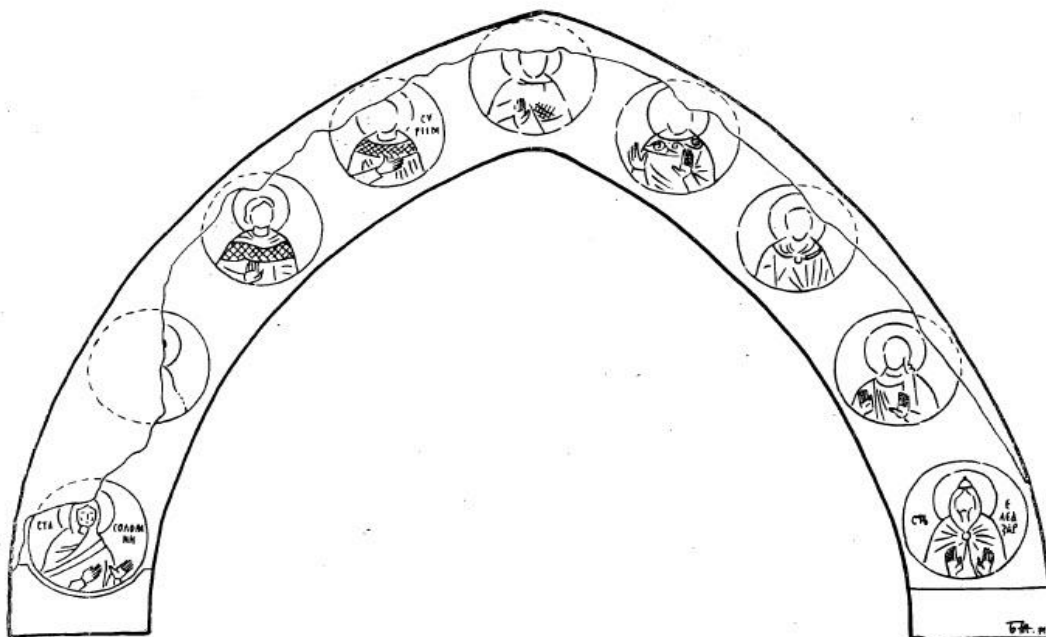
У досад публикованој грађи о сопоћанском фрескосликарству нигде нису споменути медаљони на источној страни источног лука, под сводом у олтару, и западној страни западног лука, према западном зиду¹. Скривени под сводом и недоступни да се сагледају (поготово они у олтарском простору), још увек су задржали највише ликовне квалитете сопоћанског сликарства.

На источној страни источниот лука, под сводом у олтару, на светло окер позадини, било је насликано једанаест разнобојних медаљона с попрсјима св. архијереја, који у левој руци држе окер књиге, богато украшене плавим и кармин камењем и белим бисерима.

¹ Уп. Н. Л. Окунев, *Составъ росписи храма въ Сопочанахъ, Byzantinoslavica I. Prague 1929, 119—141.*

В. Петковић, Преглед црквених споменика кроз повесницу српског народа, Београд 1950, 305—307; В. Бурић, Сопоћани, Београд 1963; R. Haman Mac Leen — H. Halensleben, *Die monumentalmalerei in Serbien und Makedonien*, Giessen 1963, plan 16 i 17; С. Радојчић, Старо српско сликарство, Београд 1964, 57—60.

Прва два медаљона (с лева, према јужном зиду) су нестала. *Трећи* је знатно уништен; сачувао се само део плаве позадине. *Четврти*, са зеленом позадином, има попрсје св. архијереја, старца седе дуже браде у виолетном сакоу и са светло зеленим омофором, с црним крстовима. *Пети*, с плавом позадином, има попрсје св. архијереја, старца, седе, кратке браде, у светло зеленом сакоу и с белим омофором, са светло окер линијама и кармин крстовима. Натпис - *АГА* . . . *ДОРЪ* . Ово је, вероватно, св. Агатородор, један од св. пет свештеномученика (св. Јеврем, св. Василије, св. Евгеније, св. Агатородор и св. Елпидије) који се славе 7. марта. *Шести* (у средишту лука), са зеленом позадином, оштећен и избледео; назире се само сиво црни сако и бели омофор, са светло зеленим линијама и црним крстовима. *Седми* с плавом позадином, оштећен и избледео; назире се св. архијереј, с дужом седом брадом, у светло виолетном сакоу и с белим омофором, са светло окер линијама и кармин крстовима. *Осми* (оштећен у горњем делу), са зеленом позадином, има попрсје св. архијереја, средовечног, кратке умбра браде, у сивоцрном сакоу и с белим омофором, са светло зеленим линијама и црним крстовима. Лик овог св. архијереја најбоље је очувац и изврсно моделован.

2. Сопоћани, медаљони са западног лука

2. Sopoćani, les medaillons de l'arc occidental

Све битне одлике ликовног израза сопоћанског мајстора овде су максимално изражене.

Девети, с плавом позадином, има попрсје св. архијереја (знатно избледело од шалитре), у светло зеленом сакосу и с белим омофором, са светло окер линијама и кармин крстовима (руке му под сакосом држе књигу). Натпис **СТИ АКАКИЈЕ**. Ово је, вероватно, св. Акакије, епископ Мелитински, који се слави 17. априла. Десети, с плавом позадином (при дну оштећен) има попрсје св. архијереја, старца, седе коврцаве браде, у виолетном сакосу и с белим омофором, са светло окер линијама и црним крстовима.

Једанаести је уништен.

На западној страни западног лука, према западном зиду, на светло окер позадини, било је исликано девет разнобојних медаљона с попрсјима св. Седам Макавеја, њихове мајке Соломоније и њиховог учитеља, старозаветног свештеника Елеазара, који се славе 1. августа. Представа св. Седам Макавеја у досад познатом фреско-сликарству XIII века код нас није сачувана, па је зато њихова сопоћанска слика још драгоценија. Партрети св. Соломоније, св. Евсевона и св. Елеазара спадају међу највиртуозније насликане ликовне у сопоћанском живопису.

Први медаљон (с лева, према северном зиду), с плавом позадином, има попрсје старице, у кармин мафориуму. Натпис **СТА СОЛОМОННА**. Други (оштећен), био је са зеленом позадином. Трећи (горњи део оштећен), с плавом позадином, има попрсје голобрадог младића, у кармин огртачу и доњој зеленој хаљини, са украшеним оковратником.

Четврти (горњи део оштећен), са зеленом позадином, има попрсје младића, с кратком брадом у кармин огртачу и доњој плавој хаљини, са украшеним оковратником. Натпис **СТЫ ГЕОРГИ**. Пети (горњи део оштећен), с плавом позадином, има попрсје голобрадог младића, у зеленој хаљини, с виолетном поставом и украшеним окер оковратником. Натпис — **СТЫ АМВНИМЬ**. Шести (горњи део оштећен), са зеленом позадином; Лик је добро очуван дат је у три четврти, са изванредном сопоћанском моделацијом. Назире се виолетна одећа. Натпис — **ШЕСТИ** (горњи део оштећен), са зеленом позадином, има попрсје младића, с кратком брадом, у кармин огртачу и доњој тамно сивој хаљини. Седми (при дну избледео), с плавом позадином, лик је добро очуван, дат је у три четврти, са изванредном сопоћанском моделацијом. Назире се виолетна одећа. Натпис **СТЫ ЕВСЕ(ВОНЬ)**. Осми (оштећен), са зеленом позадином, има попрсје голобрадог младића; назире се светло зелена хаљина.

Девети, с тамно плавом позадином, има попрсје; старозаветног свештеника, старца, дуже седе браде, с црвеном капицом на глави, у кармин огртачу, са окер украшеним порубима, и доњој светло сивој хаљини. Натпис **СТЫ ЕЛЕАЗАРЪ**.

Сви поменути медаљони већим делом оштећени су углавном од шалитре. Теже су настрадала попрсја св. архијереја на источној страни лука, у олтарском простору. Како се, на жалост, дејство шалитре, повремено, у јачем степену приказује, могуће је да за пар деценија сасвим нестану. Изгледа, да би било ипак корисно да се што пре пре-

дузме њихово копирање и фотографисање у колор дијапозитивима. У питању су поједина попрсја светитеља која се с правом могу сматрати ремек делима византијског сликарства XIII века.

Радомир Николић

Сопоћански цртежи — Бранислав Живковић

SUR LA FIXATION DE LA DATE DES PEINTURES DANS LES CHAPELLES DE ST. NICOLAS ET DE ST. GEORGES A SOPOCANI

Les peintures dans les chapelles de St. Nicolas et de "St. Georges à Sopočani, avaient été d'abord datées du XVIIème siècle. Ensuite, on a considéré que la peinture de la chapelle St. Nicolas, date du début du XIVème siècle et que les fresques de la chapelle de St. Georges appartiennent au XVIIème siècle.

Dernièrement on a émis le point de vue que cette peinture a été créée dans les années soixante — soixantedix du XIVème siècle,

c'est à dire après la peinture de »l'egzonartex« à l'époque de l'empereur Dušan. Bien vite d'autres points de vue ont été émis qu'elle à été créée à la fin du XIIIème, commencement du XIVème siècle. Maintenant, sur base de la ressemblance des styles avec les principales fresques de Sopočani, l'inconographie de certaines compositions de la vie de ces saints et la paléographie des inscriptions dans ces chapelles, datent de l'époque autour de 1280.

LES MEDAILLONS DE SOPOČANI

Dans la création de la peinture de Sopočani, connue jusqu'ici, on ne mentionne nulle part les médaillons qui se trouvent du côté oriental de l'arc de l'est sous le coupole dans l'autel, et du côté occidental, de l'arc de l'ouest, vers le mur occidental. Cachés sous l'arcade (ne pouvant être vus, surtout ceux qui se trouvent dans l'espace de l'autel), ils ont conservés encore, les plus hautes qualités artistiques de la peinture de Sopočani.

Sur l'arcade orientale sont peints onze médaillons de couleurs différentes représentant

les bustes des saints prélats orthodoxes, entre eux; aujourd'hui, l'on peut lire seulement clairement le nom de St. Agatador et St. Aka kije. Sur l'arcade occidentale sont représentés les bustes des sept Sts. Machabés, de leur mère Solomonije et de son instituteur de l'ancien testament Eleazar. Les portraits des Stes. Solomonija, Evsevon et de St. Eleazar font partie des figures peintes, et sont parmi les plus remarquable de la peinture de Sopočani.

Radomir Nikolić

